

Прелиминарна непречишћена верзија

Дистр.: општа
10. март 2011.

Оригинал: енглески
Превод: српски

Комитет за укидање расне дискриминације
Седамдесет осма седница
14. фебруар – 11. март 2011.

Разматрање извештаја које су поднеле Државе уговорнице по основу члана 9 Конвенције

Закључна запажања Комитета за укидање расне дискриминације

Србија

1. Комитет је разматрао иницијални периодични извештај Републике Србије (CERD/C/SRB/1) на свом 2067. и 2068. заседању (CERD/C/SR.2067 и CERD/C/SR.2068), одржаним 24. и 25. фебруара 2011. На свом 2086. заседању (CERD/C/SR.2086), одржаном 10. марта 2011., усвојио је следећа запажања.

А. Увод

2. Комитет поздравља иницијални извештај који је поднела Република Србија и прилику, која је тиме пружена, да се поновно започне дијалог са државом уговорницом на новој основи. Комитет цени додатне информације које је делегација изнела усмено у одговорима на питања и коментаре које је изнео Комитет.

3. Комитет примећује да се извештај односи на период од 1992. до 2008. године, али не садржи информације о великим губицима и грубим кршењима људских права у бившој Југославији пре 2000. године. Комитет подстиче државу уговорницу да се бави питањима дискриминације из прошлости како буде напредовала у обнови као и да обезбеди инклузивну партиципацију јавности у тим процесима обнове.

Б. Позитивни аспекти

4. Комитет поздравља ратификацију што је држава уговорница у 2009. години ратификовала Конвенцију о правима особа са инвалидитетом и опциони протокол уз ту конвенцију.

5. Комитет констатује да нови Устав, донет 2006. године, садржи поглавље којим се гарантује заштита права националних мањина, те садржи одредбе о забрани дискриминације у складу са чланом 1. Конвенције.

6. Комитет запажа и цени то што Кривични законик из 2005. године садржи одредбе против дискриминације.

7. Комитет запажа и цени усвајање низа закона усмерених на спречавање или сузбијање дискриминације, укључујући:

- (а) Закон о националним саветима националних мањина (2009),
- (б) Закон о забрани дискриминације (2009),
- (ц) Закон о родној равноправности (2009),
- (д) Закон о социјалном становању (2009),
- (е) Закон о прекршајима (2005, 2008 и 2009),
- (ф) Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама (2007 и 2009.),
- (г) Закон о Заштитнику грађана (2005 и 2007),
- (х) Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (2006), и
- (и) Закон о заштити права и слобода националних мањина (2002).

8. Комитет запажа напоре које држава уговорница чини Србија како би успоставила институционални оквир за праћења заштите људских права, формирањем Министарства за људска и мањинска права, Повереника за заштиту равноправности, Заштитника грађана, Покрајинског омбудсмана и мреже локалних омбудсмана, Савета националних мањина и Савета за побољшање положаја Рома.

9. Комитет поздравља што је држава уговорница усвојила низ програма и планова за спречавање дискриминације лица из редова националних мањина која се остварује и кроз Стратегију за унапређење положаја Рома у Републици Србији и кроз омогућавање припадницима националних мањина да уче матерњи језик у појединим деловима државе.

10. Комитет запажа с интересовањем дугорочне напоре који се улажу ради пружања подршке и промовисања разумевања и толеранције између националних мањина које живе у АП Војводини.

Ц. Забринутости и препоруке

11. Комитет запажа постојање институција које се баве заштитом од расне дискриминације, Министарство за људска и мањинска права; канцеларије заштитника грађана на државном, покрајинском и локалном нивоу и Повереник за заштиту равноправности, и признаје значај сваке од тих институција, али је забринут због могућег преклапања улога и надлежности тих институција што би могло негативно утицати а њихово ефикасно функционисање (члан 2 (ц)).

Комитет препоручује држави уговорници да усклади деловање ових институција разграничењем надлежности и овлашћења у вези са заштитом од расне дискриминације. Препоручује се држави уговорници да:

- (а) издвоји, без одлагања, довољне ресурсе како би се омогућило делотворно функционисање Повереника за заштиту равноправности;
- (б) оснажи Министарство за људска и мањинска права, нарочито путем одговарајућег обезбеђења људских и финансијских ресурса;
- (ц) обезбеди делотворно функционисање Канцеларије заштитника грађана, у складу са Париским принципима из 1993. године.

Комитет, такође, подстиче државу уговорницу да спроведе кампање подизања свести ради упознавања јавности и државних службеника са надлежностима тих државних органа.

12. Мада с интересовањем запажа информацију о предстојећем попису 2011. године и податке о националном саставу становништва изнетим у извештају Државе уговорнице, Комитет је забринут због недостатка показатеља разврстаних по групама о уживању права тих група загарантованих националним законима и Конвенцијом.

Комитет препоручује да држава уговорница изради следећи периодични извештај у складу са ставом 11. Смерница Комитета за подношење извештаја о примени уговора о људским правима (CERD/C/2007/1) и подсећа да су поуздане и разврстане информације нужне за праћење и евалуацију политика које се односе на побољшање положаја мањина и за процену примене Конвенције. Комитет препоручује држави уговорници да развије временски дефинисане показатеље за праћење утицаја својих политика и програма, те да укључи такву информацију у свој следећи периодични извештај. Комитет такође препоручује држави уговорници да током предстојећег пописа гарантује право на само - изјашњавање.

13. Комитет запажа с интересовањем широк правни оквир и опште мере усмерене на елиминисање расне дискриминације и забрану националне, расне и верске мржње, али је забринут што су акти расне дискриминације, искључивог национализма и говора мржње још увек преовлађујући у друштву, и то у политичким иступањима, спорту и медијима, међу групама и организацијама. . Комитет је забринут због одсуства инкриминације злочина мотивисаних мржњом и чињенице да се расно мотивисана дела не могу пријавити као таква (чланови 2 (а, б, д, е), 4 и 6).

Комитет позива државу уговорницу да предузме све потребне законодавне, правосудне и административне мере како би се обезбедило дејство чланова 2. и 4. Конвенције те да:

- (а) усвоји законе и друге делотворне мере ради спречавања, сузбијања и кажњавања злочина из мржње и говора мржње као и подстицања на мржњу;
- (б) прати и спроводи кривично гоњење по основу активности расистичких или ксенофобичних екстремистичких група и да забрани њихово деловање;

(ц) активно примењује кривично законодавство у случају расно мотивисаних кривичних дела;

(д) сузбија расне предрасуде и дискриминацију у медијима, како у јавним сервисима тако и у приватним, нарочито кроз подстицање разумевања, толеранције и пријатељства између различитих етничких мањинских група у Републици Србији, као и путем усвајања етичких кодекса за медије/новинаре;

(е) настави са сузбијањем расизма у спорту, посебно у фудбалу;

(ф) подстиче и подржава удружења грађана и институције које се боре против расне дискриминације и промовишу културу толеранције и културне и етничке различитости.

Комитет тражи да држава уговорница обезбеди, у свом следећем периодичном извештају, информације о примени и спровођењу националних закона, укључујући статистичке податке и анализу покренутих кривичних поступака и изречених казни, у вези са кривичним делима забрањеним у члану 4. Конвенције.

14. Комитет је забринут што ромска популација у многим случајевима живи у сегрегираним насељима, што је дискриминисана у погледу обезбеђења адекватног становања и што је често подвргнута присилном расељавању при чему јој се не обезбеђују алтернативно становање, правни лекови као ни обештећење за учињену штету и уништавање личне имовине. Имајући у виду Закон о социјалном становању Комитет изражава забринутост због посебних тешкоћа с којима се суочавају Роми кад се пријављују за програме социјалног становања, што доприноси даљој дискриминацији (чланови 2, 3, 5 (е) (и) и 6).

Комитет позива државу уговорницу да спречи даља присилна расељавања и да примени процесне заштитне мере које су у складу са одговарајућим поступком и којима се обезбеђује поштовање људског достојанства. Препоручује се да држава уговорница појача мере за побољшање услова становања за Рома и да убрза спровођење Националног плана за становање Рома који је усвојен 2009. године. У светлу општих препорука Комитета бр. 27, ставови 30-31(2000) у вези са дискриминацијом Рома, и бр. 32 (2009) у вези са значењем и обухватом посебних мера, такође се препоручује да држава уговорница предузме мере како би се избегла сегрегација мањина у области становања, и да размотри израду програма социјалног становања за Рома.

15. Комитет изражава своју забринутост због тога што припадници ромске мањине и даље трпе сегрегацију у погледу приступа образовању. Такође је забринут због чињенице да се ромска деца повратника по основу споразума о реадмисији из западноевропских земаља суочавају са додатним тешкоћама при уласку у српски образовни систем због, између осталог, процедура уписа и распоређивања (чланови 3 и 5 (е) (в)).

Имајући у виду своје опште препоруке бр. 27, ставови 17-26 (2000) о дискриминацији Рома, и бр. 32 о значењу и обухвату посебних мера, Комитет позива државу уговорницу да размотри *de facto* сегрегацију у државним школама, те да спроведе неопходне мере за олакшавање приступа квалитетном образовању и то путем обуке запослених у школству о сузбијању дискриминације, подизања свести родитеља, повећавања броја ромских

асистената у настави, спречавања *de facto* сегрегације ромских ђака и применом других мера за промовисање инклузивног образовања. Такође, подстиче се држава уговорница да развије специјализоване и прикладне процедуре за пријем, процену и размештање деце повратника као и да подигне свест учитеља и наставника о значају таквих процедура.

16. Запажајући и ценећи напоре које је предузела држава уговорница да би побољшала положај Рома, Ашкалија и Египћана као и да би спречила и сузбила расну дискриминацију особа које припадају овим групама, Комитет је забринут због тога што су изложени дискриминацији, предрасудама и стереотипизирању посебно у приступу запошљавању, здравственим услугама, политичкој партиципацији и приступу јавним местима (чланови 2 (2) и 5).

Имајући у виду опште препоруке бр. 27 (2000.) о дискриминацији Рома и бр. 32 (2009.) о значењу и обухвату посебних мера Комитет подстиче државу уговорницу да предузме мере у циљу спречавања и сузбијања расне дискриминације Рома, Ашкалија и Египћана. Препоручује се да држава уговорница обезбеди делотворно спровођење политика усмерених на једнако уживање права и слобода међу Ромима, Ашкалијама и Египћанима наведених у члану 5. Конвенције и посебних мера ради унапређења њихове стварне једнакости у запошљавању у јавним институцијама и адекватне политичке заступљености на свим нивоима. Комитет, такође, подстиче државу уговорницу да активно спроведе кампање којима се подиже свест о тешком положају тих група, посебно Рома, и гради солидарност.

17. Комитет запажа са забринутошћу постојећу структурну дискриминацију у држави уговорници што се одсликава кроз политичке и историјске предрасуде према извесним мањинама, укључујући Бошњаке у Санџаку, Албанце у Јужној Србији, те Влахе и Буњевце. Комитет је забринут због тога што су те мањине искључене и дискриминисане у погледу уживања права и слобода које се загарантоване у Конвенцији, посебно у областима запошљавања, образовања и заступљености у вођењу националних јавних послова (чланови 2 (1) (ц), (е) и 5).

Комитет препоручује држави уговорници да предузме неопходне мере, на свим нивоима, ради спречавања стигматизације и сузбијања предрасуда против припадника извесних националних мањина, пре свега, Бошњака у Санџаку, Албанаца у Јужној Србији, Влаха и Буњевца, а како би се елиминисале тенденције које за последицу имају или продужавају структурну дискриминацију. Такође, препоручује се да држава уговорница обезбеди дијалог са тим националним мањинама за решавање проблема, као и да даље подстиче и спроводи програме и политике усмерене на уклањање међусобних баријера. Подстиче се држава уговорница да настави са промовисањем очувања и развоја језика и култура тих националних мањина и да усвоји неопходне мере, укључујући законодавне, социјалне и културне, како би обезбедила да се међу националним мањинама гради поверење и унапреди друштвена кохезија и интеграција.

18. Комитет изражава своју забринутост због сазнања о препрекама са којима се суочавају поглавари појединих мањих верских заједница које, на основу Закона о црквама и верским заједницама, траже регистрацију у циљу стицања својства правних лица. Такође, је забринут због сазнања о постојању дискриминације у процесу реституције имовине појединим мањим верским заједницама чија је имовина конфискована (чланови 2 (ц) и 5 ((ц) (в)) и (д) (ви)).

Комитет подсећа на могуће мешање расне и верске дискриминације и позива државу уговорницу да предузме све неопходне мере како би се обезбедило једнако право на слободу вероисповести, унапређењем постојећих закона, или пракси које дозвољавају мешање секуларних и верских области и тиме отежавају ефективну примену Конвенције. Такође, подстиче се држава уговорница да обезбеди спровођење процеса реституције имовине верским заједницама без додатних одлагања и без дискриминације.

19. Комитет изражава своју забринутост због проблема са којима се суочавају правно невидљива лица, а то су према сазнањима, најчешће Роми, Ашкалије и Египћани, као и због нерешеног статуса повратника и интерно расељених лица. Комитет је посебно забринут због тешкоћа и дискриминације са којом се суочава ромска национална мањина услед недостатка личних докумената и извода из матичне књиге рођених што представља ризик за та лица да постану лица без држављанства (чланови 5 (б) и 5 (д) (и), (ии) и (иии)).

Комитет позива државу уговорницу да спроведе мере, укључујући измене закона, како би свим особама којима недостају лична документа била обезбеђена регистрација и приступ свим неопходним документима. Комитет посебно препоручује да држава уговорница спроведе кампање за подизање свести о значају регистрације међу Ромима, Ашкалијама и Египћанима. Поред тога, Комитет препоручује држави уговорници да појача мере заштите тих лица које не би постала лица без држављанства, као и да ратификује Конвенцију о смањењу броја лица без држављанства (апатридност) из 1961. године.

20. Комитет примећује са забринутошћу мали број притужби на расну дискриминацију поднет Канцеларији заштитника грађана, као и веома мали број судских пресуда на основу било које тужбе (чланови 5 и 6).

Имајући у виду своју општу препоруку број 31. (2005.) о спречавању расне дискриминације у државној управи и функционисању кривичног судства Комитет препоручује држави уговорници да спречи да смањење подношења притужби због расне дискриминације не настане због недовољне свести о правима, неповерења жртава у полицију и судске власти и неадекватног деловања државних органа поводом случајева расне дискриминације. Комитет тражи од државе уговорнице да укључи у свој следећи периодични извештај статистичке податке о тужбама, кривичним поступцима и пресудама у вези са кривичним делима расне или етничке дискриминације, као и примере из праксе којима би се илустровали ти статистички подаци.

21. Комитет поздравља напоре Државе уговорнице у погледу спровођења обуке из области људских права међу децом, омладином и државним службеницима, али је и даље забринут забринут што обука из области људских права и међуетничког склада и толеранције још увек није довољна и што негативна перцепција и стереотипизирање мањина постоји и даље у широј јавности и међу запосленима у правосудју и државној управи (члан 7).

Комитет подстиче државу уговорницу да појача обуку запослених у правосудним и извршним органима, укључујући полицију и запослене у институцијама за извршавање заводских санкција, као и правнике, учитеље и наставнике у области људских права и да настави да примењује програме којима се унапређује интеркултурни дијалог, толеранција и разумевање у односу на културу и историју различитих мањинских група. Комитет даље подстиче државу уговорницу да настави са спровођењем програма у области јавног образовања, на политичким форумима, и у медијима, с циљем унапређења мултикултурне различитости у држави уговорници.

22. Комитет поздравља посвећеност државе уговорнице међународним обавезама у погледу пуне и делотворне сарадње са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (МКСЈ), те запажа и цени развој догађаја у погледу истрага и кривичних гоњења, али примећује са забринутошћу да су бегунци, Ратко Младић и Горан Хацић, још увек на слободи.

Узимајући у обзир да је борба против некажњивости суштински важна за суочавање са прошлошћу, али и као почетна тачка за одштету и помирење жртава и заједница којих се то тиче Комитет подстиче државу уговорницу да појача напоре како би пронашла, ухапсила и изручила Ратка Младића и Горана Хацића и да обезбеди да се сва лица оптужена за саучесништво и извршење злочина против човечности приведу правди у оквиру одговарајућег кривичног поступка и у периоду након затварања Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију. Комитет такође подстиче државу уговорницу да у сарадњи са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију обезбеди потпуни приступ траженим документима и потенцијалним сведоцима, као и да обезбеди да сведоци буду заштићени у току свих фаза поступка, а и након тога.

23. Имајући у виду чињеницу да је корпус људских права недељив, Комитет подстиче државу уговорницу да размотри ратификацију оних међународних уговора о људским правима које још увек није ратификовала, а посебно оних уговора чије се одредбе непосредно тичу питања расне дискриминације попут Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица (1990.).

24. У светлу своје опште препоруке бр. 33 (2009) о додатним активностима након Дурбанске конференције, Комитет препоручује да држава уговорница учини делотворним Дурбанску декларацију и Програм акције, усвојене у септембру 2001. године на Светској конференцији против расизма, расне дискриминације, ксенофобије и осталих видова нетолеранције, узимајући у обзир завршни документ Дурбанске конференције са скупа у Женеви у априлу 2009, при имплементацији Конвенције у сопствени правосудни систем. Комитет такође тражи од државе уговорнице да укључи у свој следећи периодични извештај конкретне информације о акционим плановима и другим мерама предузетим да се спроведе Дурбанска декларација и Програм акције на националном нивоу.

25. Комитет препоручује држави уговорници да спроведе и обезбеди одговарајући публицитет програму активности за обележавање 2011. године као Међународне године особа афричког порекла, како ју је прогласила Генерална скупштина на свом шездесет четвртог заседању (А/Рес/64/169, 18. децембра 2009.).

26. Комитет препоручује да држава уговорница настави да се консултује и проширује свој дијалог са организацијама цивилног друштва у области заштите људских права, и то посебно у погледу борбе против расне дискриминације, а у вези са припремом следећег периодичног извештаја.

27. Комитет препоручује да држава уговорница ратификује амандмане на члан 8, став 6, Конвенције, усвојене 15. јануара 1992. на четрнаестом заседању Држава уговорница, и које је потврдила Генерална скупштина у својој Резолуцији 47/111 од 16. децембра 1992. С тим у вези, Комитет наводи резолуције Генералне скупштине 61/148 и 63/243, у којима је Генерална скупштина позвала државе уговорнице да убрзају своје процесе ратификације амандмана на Конвенцију који се тиче финансирања Комитета, те да о својој сагласности на амандман обавесте експедитивно у писменој форми генералног секретара.

28. Комитет препоручује да се извештаји државе уговорнице предоче јавности, те да буду доступни јавности у време њиховог подношења, као и да се запажања Комитета у погледу тих извештаја исто тако публикују на званичном и другим широко коришћеним језицима, у мери у којој је то прикладно.

29. У складу са чланом 9, став 1, Конвенције и правилом 65 свог измењеног Правилника о раду, Комитет тражи од државе уговорнице да достави информације, у року од једне године од усвајања актуелних закључака, о додатним активностима по основу препорука садржаних у ставовима 11, 15, 19 и 22 горе.

30. Комитет такође жели да скрене пажњу државе уговорнице на посебан значај препорука 13, 14, 17 и 21, те да затражи од државе уговорнице да достави детаљне информације у свом следећем периодичном извештају о конкретним мерама предузетим ради имплементације ових препорука.

31. Комитет препоручује да држава уговорница поднесе свој други и трећи периодични извештај као један јединствени документ, а који доспева за подношење 4. јануара 2014. године, узимајући у обзир смернице за документе специфичне за Комитет за укидање расне дискриминације (CERD), а које је усвојио Комитет на својој седамдесет првој сесији (CERD/C/2007/1), као и да се позабави свим питањима покренутим у актуелним закључним запажањима. Комитет такође позива Државу уговорницу да поштује ограничење броја страница које износи 40 код извештаја везаних за уговор и 60-80 страница за заједнички основни документ (види усклађене смернице за извештавање садржане у документу HRI/GEN.2/Рев.6, став 19).